

Aksakovská tragédie

(Smrt plk. Josefa Švece)

V červenci 2003 uplynulo sto dvacet let od narození plukovníka Josefa Švece, velitele 1. československé střelecké (tj. pěší) divize ruských legií, který si koncem října 1918, pouhé tři dny před vyhlášením samostatné Československé republiky, na stanici Aksakovo (mezi Samarou a Ufou), vlastní rukou vzal život. Tato tak zvaná *aksakovská tragédie*, k níž došlo před osmdesáti pěti léty, se stala v době po první světové válce u nás předmětem živé diskuze odborníků, literátů a širší veřejnosti, která intenzivně zkoumala okolnosti a příčiny, které vedly mladého, nadaného a úspěšného českého důstojníka k sebevraždě v roce, kdy československé vojsko k údivu celého světa ovládlo osm tisíc kilometrů dlouhou sibiřskou magistrálu a přilehlá území, aby si zajistilo volnou cestu přes Vladivostok na francouzská bojiště. Důležitým základem těchto diskuzí se stal Švecův osobní válečný deník, opětovně publikovaný na Sibiři a později ve vlasti.

Dnes jsou jméno plukovníka Švece i ony tragické události v Aksakově málo známé, a proto nebude zbytečné připomenout v profesním časopise jeho působení v ruské armádě za první světové války ani vylicít ony neblahé děje, k nimž došlo v souvislosti s morální krizí československého dobrovolnického vojska na Sibiři v druhé polovině roku 1918.

Josef Švec se narodil 19. 7. 1883 v selské rodině v Čenkově u Třeště na Českomoravské vrchovině. Maturoval na gymnáziu v Pelhřimově (1902) a po doplnění pedagogického vzdělání nastoupil jako učitel na obecnou školu v Třebíči (1903). Na základě měsíčního cvičitelského kurzu České obce sokolské získal v Rusku místo profesora tělocviku (1910). Působil na obchodní akademii v Krasnodaru v Kubáňské oblasti na severním Kavkaze, ve městě s většinou českou kolonií, kde založil též prosperující sokolskou jednotu. V Rusku – vzpomíná v deníku – působilo tehdy na dvě stě českých tělocvikařů se sokolskou kvalifikací. V létě 1914 neodjel na prázdniny do vlasti, protože byl pověřen vedením kurzu sokolského tělocviku pro učitele ruských národních škol. Začala první světová válka, v níž jako český vlastenec nemohl zůstat nečinným. Otevírala se první válečná kapitola jeho života, trvající téměř čtyři roky, kterou zachytil ve válečném deníku a během níž se vypracoval z *řadového vojáka na důstojníka a velitele praporu*.

Požádal o ruské „poddanství“ (státní občanství) a přihlásil se s několika přáteli do České družiny, do dobrovolnické jednotky iniciované ruskými Čechy v síle praporu (4 roty, 1000 mužů, 80 % Čechů, 1,5 % Slováků) s převážně ruským velením. Setkal se tam s řadou později známých osobností (Antonín Číla, Zdeněk Fierlinger, Stanislav Čeček aj.) Začínal od píky, byť měl předpoklady pro vyšší funkční zařazení: středoškolské vzdělání a vojenský výcvik, sportovní a pedagogickou kvalifikaci, tělesnou kondici, znalost ruštiny a vzácné osobní vlastnosti včetně ráznosti, skromnosti a čestnosti. Při výcviku mu vadil nedostatek komunikace mezi ruskými veliteli a českým mužstvem s velkým počtem maturantů, tak kontrastující s přátelstvím a pohostinností ruských vojáků na frontě.

Družina složila vojenskou přísahu na den svatého Václava 28. 9. 1914 (podle ruského kalendáře) a odjela na frontu. Švec vzpomíná, jak po čtrnácti dnech překročila rakouské hranice za zpěvu „Já už více přes hranice“ s nadějí na brzký vítězný návrat do svobodné vlasti. Dorazila až do tehdy rakouského Lvova a později bojovala ve III. ruské armádě na území dnešního

severního Slovenska v okolí města Zborova. Velitele armády generála Radko Dmitrijeva Švec označuje za výborného člověka a velkého našeho příznivce. Byli rozdělení po skupinách jako *divizní rozvědčíci* a dosahovali výborných výsledků díky znalosti rakouských poměrů a jazyků, schopnosti samostatného rozhodování a výrazné bojové motivaci, takže překonávali výsledky ruských průzkumných jednotek.

Švec například sklídl obdiv divize za zajetí rakouské polní stráže 21. pěšího pluku, vedené poddůstojníkem. Když na rozvědce zaslechl český rozhovor a zpěv demobilizující písně „Nemelem, nemelem“, stráž česky oslovil a přivedl bez výstřelu do zajetí. Sklídil díky zajatých a obdiv představitelů divize. Naučil se všimnout si drobností, například čísel rakouské polní pošty na odhrozených dopisech, a využívat momentu překvapení, například nenadálého zvolání „Alles raus – všechno ven“ na říšskoněmeckou strážní osádku. Přiváděl „jazyky“ (zajatce) i tam, kde ruští průzkumníci neuspěli a kde bylo informací o protivníkovi naléhavě třeba.

V prosinci 1914 se Švec osvědčil též jako schopný instruktor českých zajatců, tak zvaných novodružiníků, zařazovaných do Družiny přímo z fronty, kteří měli být původně nasazeni do služby až po osvobození českých zemí. Byl proto od počátku roku 1915 opětovně povyšován: v lednu na desátníka a v březnu na četaře. Počátkem května průlom u Gorice s chaotickým ústupem ruských vojsk a s obrovskými ztrátami lidskými, materiálními i morálními zmařil české naděje na brzký návrat do vlasti. V té těžké době se Švec ujal oddílu českých dobrovolců a usilovnými pochody jej zachránil před zajetím, které znamenalo šibenice. Od května 1916 jako praporčík (nejnižší důstojnická hodnost) a zástupce velitele se podílel na výcviku roty působící při rozvědkách v rámci VIII. armády na západní Ukrajině a v červnu 1916 přispěl k úspěchu ruské ofenzivy generála Brusilova.

Česká Družina získávala bojovými úspěchy dobré jméno a rozšiřovala se v lednu 1916 na *střelecký pluk* a na jaře na *střeleckou brigádu*, v níž praporčík Švec velel rotě (srpen 1916). V únoru 1917 se s jednotkou vrátil na frontu v jihovýchodní Haliči. V té době byla brigáda poprvé začleněna jako celek s třemi pluky (Jana Husa, Jana Žižky a Jiřího z Poděbrad) do útočné skupiny XI. armády v poslední ruské ofenzivě Kerenského. Soustředila se východně od Lvova a se třemi tisíci pěti sty muži a osmi prapory dne 7. července 1917 v prostoru Zborova zaútočila „nevidaně prudkým úderem“ proti nepříteli početně silnějším, lépe vyzbrojenému a pečlivě opevněnému. Prorazila nepřátelské linie v šíři dvanácti kilometrů a do hloubky pěti kilometrů na základě útočného plánu, na jehož přípravě se Švec podílel a podle něhož na levém křídle 1. pluku útok se svou rotou vedl. Průběh boje vyklíčil v deníku. V devět hodin ráno v prudké dělostřelbě vyrazil v čele rojnice, „proletěl“ územím nikoho, proklouzl otvorem v drátech a vnikl do hlavního nepřátelského zákopu. Překvapil rakouské osazenstvo, které se vzdalo, a zastřílel rakouského četaře, který proti němu zvedl zbraň (později k lítosti zjistil, že to byl Čech z Plzně). Četě Rakusanů vedené kadetem se ubránil hrozbou nefunkčním ručním granátem a po vyčištění první linie s posilami umlčel nebezpečný nepřátelský kulomet a odrazil pokusy o protiútok. Po přenesení dělostřelecké palby zajal skupinu pravoslavných Srbů a řídil obsazování dalších zákopových linií. Po šesti hodinách boje brigáda zajala čtyři tisíce protivníků a ukořistila mnoho vojenského materiálu za těžkou cenu dvou set padlých a tisíce raněných. Návrat byl triumfální: Švecovi provolala slávu vlastní rota a ruský sborový velitel nenacházel slova uznání pro české „orly“.

Zborovského vítězství však nebylo využito, protože ruská armáda v té době nebyla bojeschopná. Její rozklad začínající v létě 1915 po gorickém průlomu postupně zachvacoval další svazky a v létě 1917 nabýval pod bolševickými hesly o míru bez anexí a kontribucí a o rozdělení

velkostatkářské půdy hrozivých rozměrů. Ve všeobecném chaosu zůstávalo československé vojsko jediným konsolidovaným útvarům. V té době při přípravě vojenských brigádních řádů Švec odmítal zřízení komitétů ve vojenských jednotkách, které rozkládaly ruskou armádu, a žádal v duchu Masarykově demokratizaci na základě čestných vztahů důstojníků k mužstvu a naopak řádného konání služby ze strany podřízených.

Zborovská bitva měla z hlediska východní fronty význam lokální. Jako úspěch však přišla vzhledem k ruskému velení, které jí poskytlo celostátní publicitu a povolilo neomezený nábor československých zajatců. Pro český zahraniční odboj znamenala – jak uvedl Karel Čapek – první novodobý samostatný vstup českého vojska na válečná dějiště a první velké bojové vystoupení, které položilo základ moderních tradic československé armády. Při následující protiofenzivě Ústředních mocností v druhé polovině července následoval katastrofický ústup ruských armád, v němž československá brigáda utrpěla ztráty. Byla proto převedena do armádní zálohy, aby se dále rozšířila na divizi, vytvořila základ druhé divize a koncem října 1917 ustavila samostatný armádní sbor se dvěma divizemi, s náhradní brigádou a s vlastním dělostřelectvem. V té době, vypráví Švec, navštívil československé jednotky vrchní velitel prof. Masaryk (17.–21. 8. 1917).

Koncem roku 1917 uzavřely vláda sovětská a nově vzniklá ukrajinská příměří s tzv. Ústředními mocnostmi a později (3. 3. 1918) separátní mír brestlitevský. V následné občanské válce pozvali Ukrajinci bojující proti bolševikům do země německá a rakouská vojska. Československý armádní sbor, zejména jeho 1. divize dislokovaná v okolí Žitomíru, ohrožován nepřitelem ustupoval na východ. Švec jako velitel zadního voje odrazil útok německých obrněných automobilů. Po překročení Dněpru nasedl do vlaků, které připravila 2. divize, a odrazil německý obkličovací manévř u Bachmače. Švec jako poručík a velitel praporu dospěl se svým oddílem do Penzy, kde zástupci sovětské vlády a československého vojska jednali o uvolnění cesty přes Vladivostok na francouzská bojiště. Zde končí Švecův deník.

Dohodou v Penze 23. 3. 1918 začíná druhá kapitola Švecových válečných osudů. Trvala jen sedm měsíců, měla však zásadní význam: byl povýšen z poručíka na plukovníka a z velitele praporu se stal velitelem pluku a posléze celé divize, podstatné části Československého armádního sboru na Sibiři. V těžké krizi, která následovala, bohužel sám ukončil svůj život.

Dohoda zajišťovala sboru volnou cestu k Tichému oceánu, byla však vykoupena úplným odzbrojením s výjimkou strážního zajištění vlaků, což byl ústupek pro vojsko v nepřátelské cizině značně riskantní. Československé vlaky byly rozmístěny po celé délce sibiřské magistrály od Penzy, kde stál i Švecův vlak, přes střední Sibiř až do Vladivostoku. Smluvní strany si vzájemně nedůvěřovaly a jejich ideová východiska ohledně války i poválečného uspořádání se diametrálně lišila. Pro sověty zůstávalo československé vojsko zbytek reakční carské armády a i po odzbrojení vážným protivníkem v regionu, který plně nekontrolovaly. Dohody s ním uzavřené považovaly za záležitost taktickou a necítily se jimi vázány. Byly rozhodnuty buď Českoslováci získat pro sebe – o to usilovali čeští rudoarmějci – nebo je rozformovat (zlikvidovat). Naopak odzbrojení Čechoslováci sledovali chování druhé strany s krajní nedůvěrou.

Penzská dohoda byla záhy ze strany sovětů opětovně porušena: její místní orgány požadovaly odevzdání strážních zbraní a věrolomně přepadaly naše vlaky. Sovětská vláda nenadále jednostranně změnila obsah dohody rozhodnutím, aby československé oddíly, které nedospěly do Vladivostoku, směřovaly do Francie přes severní ruské přístavy. I když politické vedení legií bylo ochotno o této kratší cestě jednat, vojsko ji kategoricky odmítalo jako likvidační léčku směřující k vyhladovění na severu či vydání Němcům operujícím ve Finsku. K propuknutí

otevřeného nepřátelství stačil banální incident 14. 5. 1918 v Čeljabinsku, kde náš neozbrojený oddíl osvobodil z místního vězení zajatou stráž a parlamentáře. Sovětská vláda odpověděla úplným zastavením pohybu vlaků a hrozbou zastřelením každému Čechoslovákovi přistiženému se zbraní v ruce. Čeljabinský vojsový sjezd 20. 5. 1918 rozhodně odmítl sovětské pohrůžky a uložil zajistit dopravu vojska do Vladivostoku „vlastním pořádkem“ (ozbrojenou silou), což předpokládalo vojensky obsadit celou magistrálu. Sjezd přitom nevyloučil pomoc ruským demokratickým orgánům, které na Sibiři a v Povolží spontánně vznikaly proti bolševikům, hodlaly zrušit brestlitevský mír a obnovit válečný stav s Německem a s Rakouskem-Uherskem.

Usnesení čeljabinského sjezdu byla uplatněna s překvapující rázností. Již počátkem června 1918 byla obsazena střední Sibiř a v srpnu bylo obnoveno spojení s vladivostockými oddíly včetně obsazení strategických bajkalských tunelů, takže celá *magistrála se octla v československých rukou*. Když 25. 5. 1918 západní skupina pod vedením poručíka Švece rázným úderem dobyla město Penzu, resignovali ruští důstojníci ve službách našeho vojska, protože střet se sověty považovaly za předem ztracený.

„Neznám velkolepějších chvil,“ napsal účastník obsazení Penzy, „z doby našeho vystoupení než ty, když ... viděli jsme ve svém čele křišťálově čistého bratra Švece!“ Pod jeho vedením se potom západní jednotky probíjely nepřátelským územím k tisíc kilometrů vzdálené nejbližší uralské skupině.

Po obsazení magistrály však západní skupina, v níž působil Švec, nepokračovala na východ, ale obrátila se zpět pomocí ruským demokratům otevřením povolžské fronty od Simbirska na jih. Toto opatření vyplývající z čeljabinského sjezdu se brzy ukázalo jako nesprávné a neuvážené. Porušovalo Masarykovu zásadu nevměšování, vtahovalo československé vojsko do občanské války a vycházelo z nesprávných odhadů síly ruské demokracie a z přecení vlastní sil.

Čechoslováci, v jejichž řadách velel za nepřítomného ruského důstojníka poručík Švec, poměrně snadno dobyli Kazaň, čtvrtmiliónové oblastní středisko plné vojska, zbraní a zásob. Jeho obrana proti mnohonásobné převaze sovětských vojsk, vržených Moskvou proti strategickému bodu ohrožujícímu sovětské hlavní město, byla nad síly tří praporů Čechoslováků. Prokázala, že protibolševické vlády nemají podporu obyvatelstva: vojenské útvary jimi postavené se rozutekly cestou na frontu nebo přecházely s bílými či rudými prapory k bolševikům. Pomoc Spojenců, příslibená jejich zástupci u československého vojska, se rovněž nedostavila. Po měsících obranných bojů, kterým obyvatelé Kazaně lhostejně přihlíželi, musely československé vyčerpané a deprimované jednotky vedené Švecem, který byl 27. 8. 1918 jmenován *plukovníkem a velitelem 1. pluku*, ustupovat v těžkých obranných bojích. Když konečně po usilovných pochodech koncem září 1918 usedly do připravených vlaků, neodjížděly k odpočinku či vystřídání, ale zpět pomocí evakuovat své druhy z ohrožené Samary a kryt útvary ustupující od Volhy.

Následující těžká únava a skleslost vyvolávala nedůvěru ve vlastní síly a nespokojenost s politickým a vojenským vedením legií, které nesplnilo sliby a nezajistilo účinnou pomoc ruských a spojeneckých sil. Ať si své spory vyřídí Rusové sami, když nejsou schopni bránit svou vlast, rozhořčeně prohlašovali ustupující vysílání dobrovolci v době, kdy o samostatnosti Československé republiky bylo již rozhodnuto. Stejně jako vojsko byl unaven a vyčerpan plukovník Švec, který při obraně Kazaně nepřetržitě sloužil dny a noci, a za tu dobu - jak postřehl krajan - viditelně zastárl a zešedivěl.

Osm dní před tragickou smrtí dne 17. 10. 1918 byl Švec jmenován *velitelem 1. střelecké divize*, složené z 1., 4. a 11. pluku, jejichž odolnost, kázeň a morální stav byly narušeny. Dne

21. 10. přijel z Ufy, kde funkci přejímal, do Aksakova s rozkazem vytvořit údernou skupinu proti nepříteli pronikajícímu ze severu. Po zhodnocení situace uložil přítomným oddílům vystoupit z vlaku a vytvořit v kasárnách základ obranné linie. Současně žádal naléhavě štáb skupiny o posíly a o vystřídání.

Příští den oslovil nově jmenovaný velitel divize nastoupený 4. pluk, sdělil mu a zdůvodnil rozkazy a slíbil brzké vystřídání. Po dotazu na stížnosti vyslechl projevy nespokojenosti a kritiku vedoucích orgánů, ale i zpochybňování rozkazů a výrazy nedůvěry. Nakonec však pluk vystoupil z vlaku a ubytoval se. Veliteli však zůstal hořký pocit ztráty autority a důvěry, který potřeboval pro zvládnutí mimořádné situace.

Dne 23. 10. obdržel zprávu, že odříznutý prapor ustupujícího zadního voje s pomocnými jednotkami, které měl zachránit, byl odříznut a zničen. To znamenalo největší ztrátu, kterou armádní sbor zatím utrpěl, zaviněnou nekázní, strachem a neochotou bojovat. Ztráta odpovídala situaci, kterou Švec vnímal kolem sebe, ale bezprostředně po jeho tragické smrti se ukázala jako mylná: odhodlaný velitel jednotku oklikou vyvedl z nebezpečí.

Dne 24. 10. přijel do Aksakova 1. prapor Švecova bývalého pluku a odmítl vystoupit a ubytovat se v kasárnách. Nový velitel divize nařídil jeho nástup a ve snaze nejednat velitelsky, ale navodit atmosféru sounáležitosti a osobních vztahů vyzval nastoupenou jednotku: „Bratři, pojďte ke mně.“ Změnil tím organizovaný útvar v nezvládnutelný dav a vojenský rituál v bouřlivý mítink. Švec shromážděnému praporu charakterizoval vojenskou situaci, vysvětlil rozkazy a naléhavě žádal jejich splnění. Znovu vyslechl pochybnosti a námitky odmítající další boje za cizí zájmy a žádající vystřídání a odchod do zálohy, kritiku nesplněných slibů a výtky klamání a lhaní od vyšších orgánů.

Jako protirečník vystoupil dobrovolce Vodička, odmítnutý uchazeč o zařazení do důstojnické školy. Oznámil, že prapor se o splnění rozkazu musí poradit s ostatními útvary pluku. Když Švec rozhořčeně odmítl dohadování, Vodička nakonec prapor vyzval k vystoupení a ubytování. To však velitel vnímal jako znevážení své autority a jako přímou urážku: „jeho“ vojáci dávají přednost nezodpovědnému mluvkoví.

Během večera Švec mluvil opětovně telefonicky se štábem skupiny a zjistil, že nejsou k dispozici žádné spojenecké ani vlastní jednotky k posíle či k vystřídání jeho vyčerpaných oddílů. Dále byl informován, že na místo jedou představitelé vyššího velení, velitel skupiny generál Stanislav Čechek a velitel armádního sboru generál Jan Syrový s cílem pomoci při řešení krizové situace. Ve Švecovi rostl a sílil pocit vlastního selhání v nové vysoké funkci. Sedl a napsal výzvu „Všem bratřím důstojníkům a vojákům 1. československé střelecké divize!“, varující před šířící se nákazou nekázně, která ohrožuje čest vojska. Pak do pozdních nočních hodin 25.10.1918 pracoval s náčelníkem štábu na rozkazech na příští den.

Na organizmus velitele vyčerpaného pěti měsíci neustávající služby v obranných bojích dolehla tíha událostí. Rozkazy nejsou plněny, sílí nekázeň a nedůvěra v jednotkách, s nimiž úspěšně bojoval a vítězil. V důsledku lajdáctví byl ztracen celý prapor. A nyní se má odpovídat příjizdějícím nadřízeným. Tyto faktory přemohly duševní i fyzické síly zklamaného a vyčerpaného velitele, který byl pověstný důsledným plněním rozkazů. Připsal k výzvě několik slov, že nemůže *přežít hanbu*, která stihla vojsko a ubíjí to nejvzácnější – *vojenskou čest*, a sáhl po ruční zbrani.

Jeho smrt byla zjištěna 25. 10. 1918 v časných ranních hodinách. Tvář velitele zachycená posmrtnou maskou zůstala nedotčena. Plukovník Josef Švec byl pohřben s vojenskými poctami v Čeljabinsku dne 28. 10. 1918, kdy ve vlasti národ jásal nad vyhlášením samostatné Československé republiky. „Naložili na něho příliš mnoho,“ poznamenal jeden z účastníků pohřbu.

Zpráva o smrti velitele zapůsobila na divizní oddíly soustředěné v Aksakově jako úder blesku. Celý 1. pluk a další útvary se vzchopily a nastoupily spontánně s plným nasazením do dalších bojů a ukázněně plnily obranné i jiné úkoly do vystřídání koncem listopadu 1918. Do evakuace do vlasti v roce 1920 zůstaly pevnými oporami armádního sboru: krize, do níž upadly při ústupu z povolžské fronty, byla trvale překonána.

Nová armáda Československé republiky i legionářské a sokolské organizace ve vlasti pokládaly plukovníka Josefa Švece za významného představitele prvního československého odboje a ruských legií. Přihlásil se mezi prvními do České Družiny, proslavil se na úspěšný velitel významnými vojenskými i občanskými ctnostmi, jako sokolský hrdina spojoval tělesné i duševní ideály, zachoval literárně hodnotný obraz života ruských legií a stal se tragickou obětí mimořádné situace, na níž neměl podíl. Připomenuly jeho památku pomníkem v Praze Na Pohořelci proti Hradčanským kasárnám a osadily pamětní desku na rodném domě. Pojmenovaly jeho jménem sokolské a legionářské župy, školy, náměstí a ulice. Opětovně byl vydáván jeho válečný deník v úpravách pro veřejnost, pro vojáky i pro mládež.

Tento deník, vlastně vzpomínky, které psával ve chvílích oddechu, zachoval zřetelný obraz života, úspěchů i strastí českých dobrovolců bojujících za svobodu národa v ruské armádě a později v Československém armádním sboru. Podal svědectví o statečném, skromném a čistém člověku, který se vypracoval poctivou prací z řadového vojáka na plukovníka a velitele divize, který nemyslel na kariéru a na sebe, ale především na své vojáky, který odhodlaně plnil úkoly v době, kdy jiní padali únavou, a který stačil více než druhí, ale který neunesl tíhu daného okamžiku.

Jeho osobní tragédie byla rozličně interpretována. K 10. výročí československé samostatnosti v roce 1928 inscenovalo Národní divadlo v Praze hru *Rudolfa Medka* (1890–1940) *Plukovník Švec*, vysvětlující aksakovské události v říjnu 1918 jako heroickou oběť velitele stojícího proti nezodpovědným deklasovaným žvlům, které infiltrovaly do legií. Proti tomuto nacionalistickému pojetí vystoupil v roce 1932 přímý účastník oněch dějů *PhDr. Josef Kudela* (1886–1942) v knize *Aksakovská tragédie* a v sérii více než padesáti přednášek ve všech větších městech republiky. Na základě pečlivě shromážděných pramenů, osobního zážitku a zevrubného rozboru látky charakterizoval Švecovu dobrovolnou smrt jako vnější důsledek hluboké vnitřní krize československého vojska na Sibiři v druhé polovině roku 1918.

Dnes pohlédneme na aksakovskou tragédii z perspektivy obou zmíněných výročí s větším odstupem, věcně a kriticky. Uvědomujeme se hlubší příčiny toho, co bylo nazváno „rozlomem sibiřského bratrstva“: neuváženého opuštění základních principů československého odboje formulovaných prof. Masarykem, totiž boje za národní nezávislost a nevměšování do ruských vnitřních záležitostí, spojených s přeceněním vlastních sil a podceněním vnější pomoci. Na druhé straně vnímáme světlou osobnost statečného velitele, který ve vypjaté situaci neunesl tíhu okamžiku. Československé vojsko také díky Švecově oběti našlo dostatek vnitřních sil k překonání krizové situace a vyhnulo se tak neblahému osudu legionů polských, srbských a lotyšských, které v té době existovaly v Rusku a vyšly z těžkých zkoušek poraženy ...

Literatura

KUDELA, Josef. *Aksakovská tragédie. Moravský legionář 1932–1935* (5. vyd.).

KUDELA, Josef. *Sokolský hrdina plukovník Švec. Moravský legionář*. 1933.

MEDEK, Rudolf. *Plukovník Švec*. Drama. Praha 1928. (též na internetu ...salon.web3.cz).

ŠVEC, Josef. *Válečný deník*. Jekatěrinburg, Praha, Brno 1918, 1919, 1933.

ŠVEC, Josef. *Válečné zápisky. Moravský legionář*, 1933.